

DE NMV-EXCURSIES IN 2019

Onder redactie van Anneke van der Putte

Brederostraat 9, 6531 CA Nijmegen – avdp@de-stiel.demon.nl

Met medewerking van de excursieleiders

van der Putte, A. (ed.), 2021. The NMV-excursions in 2019. Coolia 64(4): 185–210.

In 2019, The Netherlands' Mycological Society organized 36 single-day forays throughout the country. Due to extremely dry and warm weather, especially in May and June, 5 excursions were cancelled. This paper provides impressions of the excursions that have taken place, highlighting and illustrating some of the more interesting records.

Op het moment van publicatie van dit jaaroverzicht van de NMV-excursies in 2019 ligt inmiddels ook het jaar 2020 al weer ver achter ons. 2020: Het jaar van de uitbraak van het Covid-19-virus en daardoor een jaar vrijwel zonder excursies, zonder Werkweken en zonder Cristella-weekend. Thuisblijven was de boodschap of hoogstens alleen of met een enkele huisgenoot of vriend op pad. Maar momenteel gloort weer hoop, zodat we al lezend ons kunnen verheugen over hoe het was in 2019 en we kunnen uitzien naar hopelijk een in de nabije toekomst meer onbekommerd najaar, waarin we onze paddenstoel-excursies weer kunnen oppakken.

In 2019 werden in totaal 36 excursies gepland, verdeeld over het hele land. Daarvan gingen er vijf niet door vanwege de droogte in de zomer (al voor het derde jaar op rij). Eén excursie werd alsnog gehouden op een later tijdstip in het jaar.

De kelkzwammenexcursie die jaarlijks in het voorjaar onder leiding van Yvonne en Gerrit van Duuren in de Flevopolder plaatsvond, werd dit jaar door Martijn Oud in Geestmerambacht gehouden. En hoewel die zeker de moeite waard was: de roem van de Flevoland-Rode-kelkzwammen-tochten werd niet geëvenaard....

Het totaal aantal deelnemers aan de excursies bedroeg 333. Het totaal aantal bij de diverse excursies aangetroffen soorten was 2654. Het gemiddeld aantal deelnemers per excursie was 11,5. Het gemiddeld aantal gemelde soorten bedroeg 91,5.

16 februari 2019, Kelkzwammenexcursie 'Geestmerambacht' (Martijn Oud)

De jaarlijkse kelkzwammenexcursie van Flevoland ontbrak op het excursieprogramma van onze vereniging. Daarom probeerden we dit jaar met 15 personen deze traditionele kelkzwammenexcursie in recreatiegebied 'Geestmerambacht' te imiteren, maar dat is niet gelukt. Het recreatiegebied herbergt weliswaar beide soorten kelkzwammen, de Krulhaar- en de Rode kelkzwam, maar de aantallen van Flevoland werden bij lange na niet gehaald. We troffen op 7 verschillende plaatsen kelkzwammen aan, waarvan we telkens één exemplaar meenamen om thuis uit te sleutelen. Tevens werd de houtsoort waarop ze werden gevonden genoteerd. Het microscopisch onderzoek thuis wees uit dat we ook één exemplaar van

Figuur 1. Rode kelkzwam s.l. (Foto: Jaap Cost Budde)

Sarcoscypha coccinea hadden verzameld, maar helaas kon de betreffende houtsoort in het veld door niemand met zekerheid worden gedetermineerd. Je mocht de excursie eigenlijk ook geen ‘Kelkzwammenexcursie’ noemen, want onze aandacht ging toch meer uit naar alle andere paddenstoelensoorten. Het weer was fantastisch en de 15 excursiedeelnemers stonden dan ook als briesende raspaardjes te steigeren om op excursie te gaan.

De weersomstandigheden waren voorafgaande aan de excursie volgens de inschatting van enkele excursiedeelnemers ideaal geweest voor de ontwikkeling van flink wat paddenstoelensoorten. Toch viel het aantal aangetroffen winterpaddenstoelen een beetje tegen - met de nadruk op ‘winter’. Zo ontbraken bijvoorbeeld de Gewone oesterzwam en de meeste tepelkogeltjes, uitgezonderd het Lentetepelkogeltje (*Rosellinia aquila*). Ook het aantal Fluweelpootjes viel tegen, maar na microscopische controle thuis bleken het niet uitsluitend Gewoon fluweelpootjes (*Flammulina velutipes*) te zijn. Er zat ook een vondst van het Langsporig fluweelpootje (*Flammulina elastica*) tussen. Bijzonder waren de vondsten van

de Donsvoetbundelzwam (*Meotomyces dissimulans*, RL; Kwetsbaar) en de Elzenbundelzwam (*Flammula alnicola*). Beide soorten kenden we van het Geestmerambacht van vondsten van minstens twintig jaar geleden, waarna ze als bij toverslag uit het Geestmerambacht waren verdwenen. Nu stonden de Elzenbundelzwammen in meerdere toe-

Figuur 2. Elzenbundelzwam (*Flammula alnicola*). (Foto: Jaap Cost Budde)

fen op (vooral) Elzen- en Wilgenstronken te pronken. In grote delen van ons land is de Elzenbundelzwam helemaal niet zo bijzonder, maar in het westen van ons land en zeker in de kop van Noord-Holland is het een gekoesterde zeldzaamheid, die je absoluut niet ieder jaar tegenkomt. Hetzelfde geldt voor de onverwachte terugkeer van de Donsvoetbundelzwam, die in tegenstelling tot de Elzenbundelzwam wel in het hele land schaars voorkomt. De eigenaardige Donsvoetbundelzwam werd nog niet zo lang geleden bij de bundelzwammen (*Pholiota*) ingedeeld, maar is nu niet alleen zijn vertrouwde genusnaam kwijt, maar ook zijn soortnaam. De laatste jaren lijkt deze soort in het hele land hard in aantal af te nemen. Al met al een redelijke dag met als resultaat 72 soorten

6 april 2019, Braakman Noord (Henk Remijn)

De eerste NMV-excursie van 2019 leidt ons naar de Braakman Noord in Zeeuws Vlaanderen. Het is een krekengebied dat in de jaren '50 van de vorige eeuw is afgesloten van de Westerschelde. Eén gedeelte is opgespoten voor industrieterrein. De rest is ingericht als natuurterrein. Het terrein bevat veel kalkrijk zand. De oevers zijn ingericht als gras en hooiland. Daarnaast rijen populieren die wandel- en fietspaden begeleiden, en hier en daar stukken loofbos. Bij aankomst op de parkeerplaats moeten we gewoon oppassen om niet op de vele Nonnenkapkluiwzwam (*Helvella spadicea*) te gaan staan en met 7 deelnemers gaan we op zoek naar de voorjaarsmycoflora. Harde voorjaarssatijnzwam (*Entoloma clypeatum*), Voorjaarsbreeksteeltje (*Pholiotina aporos*), Bokaalkluiwzwam (*Helvella acetabulum*), Grasleemhoed (*Agrocybe pediades*), Gewone viltkop (*Inocybe dulcamara*) en Zandputje (*Geopora arenicola*) zijn leuke soorten die gevonden worden. Hoogtepunt is echter de vondst van een klein bekerzwammetje in het kale zand. Ik word op het verkeerde been gezet door het ontbreken van een paarse kleur van het hymenium en er is geen spoor van een brandplek te bespeuren. Henk Huijzer is zo vriendelijk het materiaal na te kijken. Het blijkt Paarse brand-

Figuur 3. Nonnenkapkluiwzwam (*Helvella spadicea*) (Foto's: Henk Remijn)

Figuur 4. Glimmerige voorjaarssatijnzwam (*Entoloma plebejum*). (Foto: Martijn Oud)

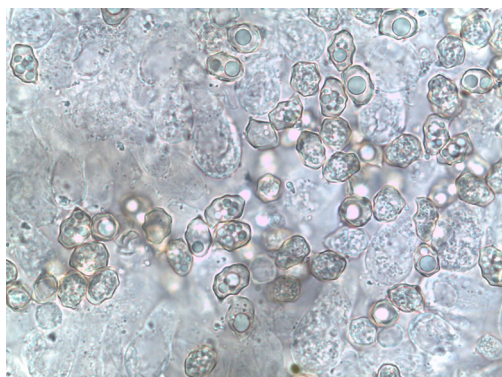
plekbekerzwam (*Peziza moseri*) te zijn. Ernstig bedreigd volgens de Rode Lijst. Dat is ook Geaderde kluifzwam (*Helvella fusca*) die we met tientallen exemplaren onder de populieren vinden. Met 29 soorten was de lijst niet groot, maar de bijzondere soorten die we vonden, stemden ons wel goed gemutst.

20 april 2019, Het Geestmerambacht (Martijn Oud)

Er was vóór deze excursie al twee weken geen spatje regen gevallen. Het voorjaarszonnetje stond er weliswaar mooi bij, maar voor paddenstoelen waren de verwachtingen niet hoog gespannen. Het was daarom zeer verrassend een volle parkeerplaats aan te treffen met welgeteld 31 excursiedeelnemers, die er blijkbaar anders over dachten.

Het lenteweer was echter zo fantastisch dat het wat mij betreft niet zoveel uitmaakte of er veel paddenstoelen stonden. De vele Oranjetipjes en Landkaartjes vrolijkten het mooie weer

nog eens extra op en iedereen was dan ook in een opperbeste stemming. Hoewel we niet zoveel paddenstoelen aantroffen (52 soorten) werden de echte voorjaarssoorten, waar iedereen voor gekomen was, wel in voldoende mate gevonden. En tot groot plezier van de vele fotografen stonden er niet alleen oude

Figuur 5. Glimmerige voorjaarssatijnzwam (*Entoloma plebejum*). (Foto: Martijn Oud)

Figuur 6. Gewoon morielje (*Morchella esculenta*). (Foto: Jaap Cost Budde)

uitgedroogde exemplaren. Kapjesmorielje (*Mitrophora semilibera*, RL: Kwetsbaar), Gewone morielje (*Morchella esculenta*, RL: Kwetsbaar), Vingerhoedje (*Verpa conica*, RL: Bedreigd), Grote aderbekerszwam (*Disciotis venosa*, RL: Bedreigd), Nonnenkapkluiwzwam (*Helvella spadicea*, RL: Bedreigd) stonden er allemaal. Tot ieders verrassing vonden we ook nog schoolvoorbeeld van de Sleedoornsatijnzwam (*Entoloma sepium*, RL: Bedreigd) en de Glimmerige voorjaarsatijnzwam (*Entoloma plebejum*, RL: Ernstig bedreigd). Een aantal excursiedeelnemers keek in eerste instantie vreemd op van mijn enthousiasme over de vondst van deze Glimmerige voorjaarsatijnzwam: de paddenstoel is tenslotte van top tot teen grijs en grijs van kleur. Het respect kwam echter snel, toen ze hoorden dat dit 'ordinaire' zwammetje in de categorie 'Ernstig bedreigd' op de Rode Lijst staat genoteerd.

Vroeger (2004 en 2005) stond het Geestmerambacht bekend als een bolwerk van de Glimmerige voorjaarsatijnzwam, en werd de soort enige jaren achtereen in vele clustertjes van 2 tot 5 exemplaren vooral onder essen gevonden. Sinds de vondst van 30 april 2005 leek deze soort echter uit het Geestmerambacht verdwenen. Het is opvallend dat in die tussentijd ook de meeste Essen het loodje hebben gelegd door de om zich heen grijpende essentakziekte. Onze nieuwe vondst van *E. plebejum* stond notabene onder één van de laatste levende Essen van het Geestmerambacht. De toekomst zal ons leren of we deze grauwe muis onder de satijnzwammen nog in dit gebied zullen tegenkomen.

27 april 2019, Meijndel (Leo Jalink & Cora van der Plaats)

Na alweer een lange droge en voor de tijd van het jaar erg warme periode waren de verwachtingen op paddenstoelengebied al wel naar beneden bijgesteld, maar dat was niet genoeg, zo bleek in het veld. De oogst bestond vooral uit nog herkenbare overblijfsels van gasteromyceten van vorig jaar en de nodige (vaak overjarige) houtzwammen. Maar geen enkele morielje of satijnzwam. Toch was het een heerlijke excursie. Op deze Koningsdag werden de 6 excursiegangers getraakteerd op mooie, soms dreigende wolkenluchten, waaruit toch maar weinig regen viel, zon, bloeiende meidoorns en een duin in pril lentegroen. Het grootste deel van de tijd hebben we doorgebracht in Kijfhoek en Bierlap, een prachtig gebied met open duin afgewisseld met natuurlijke duinbossen van vooral meidoorn en berk. In totaal vonden we 49 soorten. Zeer bijzonder was een nieuwe vindplaats van de uiterst zeldzame Kleine kop-op-schotel (*Disciseda candida*) op een plek waar in de goede tijd van het jaar ook veel soorten aardsterren te vinden zijn. Verder herkenden we nog de resten van 5 soorten aardster-

Figuur 7. Excursie Meijendel. (Foto: Leo Jalink)

ren (*Gastrum triplex*, *G. coronatum*, *G. minimum* en *G. schmidelii*, *Myriostoma coliforme*) en de Gesteelde stuifbal (*Tulostoma brumale*). Een van de weinige verse paddenstoelen was de Voorjaarshoutzwam (*Polyporus ciliatus* f. *lepideus*), die ook nog eens frequent te zien was. Verder vonden we de Roodplaathoutzwam (*Daedaleopsis tricolor*) en zijn we nog even gaan kijken bij de Vorkplaathoutzwam (*Lenzites warnieri*). Die groeit daar in de Bierlap op de restanten van een grote iep die in de jaren negentig is omgevallen. De Vorkplaathoutzwam is er voor het eerst in 2002 gevonden, maar stond er toen waarschijnlijk al enkele jaren (zie ook Nauta, 2005). De kans dat er nog nieuwe vruchtlichamen komen, is nihil: het hout van de iep is door bruinrot voor het overgrote deel verworden tot de bekende droge bruine kubusjes. De nu nog aanwezige exemplaren stammen uit 2016 en 2017. In 2018 zijn er geen nieuwe meer gevormd. Een andere, op circa 200 meter afstand gelegen vindplaats van deze soort is inmiddels geheel verdwenen: van de boom is niets meer over.

27 april 2019, De Oostermaet (Marian Jagers en Mike Hirschler)

Voor deze dag hadden zich 17 personen opgegeven. De ochtend ging van start met een excursie over 'De Oostermaet' te Lettele, een voormalig jachtlandgoed in eigendom van stichting IJssellandschap. Vanaf de parkeerplaats bij de Oostermaet liepen de deelnemers eerst door een al oudere beukenlaan. Op zoek naar houtzwammen voor het middagprogramma werden daar de stammen, stronken en de op de grond liggende takken bekeken. Gelukkig had het enkele dagen voor de excursie een keer flink geregend. Redelijk wat door de droogte verschrompelde korsten en oorachtigen hadden zich hierdoor weer toonbaar weten te maken. Op een tak werd een grote groep Plooiwaaier (*Plicaturopsis crispa*) gevonden. Op andere takken zat mooi materiaal van enkele schorszwammen uit het geslacht *Peniophora*. De excursie verliep verder door gemengd bos. Een fraaie vondst was een op de grond liggende berk die over de hele lengte begroeid was met grote vruchtlichamen van Vermiljoenhoutzwam (*Pycnoporus cinnabarinus*). Aan de rand van een grasland werden op enkele grashalmen

Figuur 8. *Halmverstikker* (*Epichloë typhina* subsp. *clarksii*). (Foto: Marian Jagers)

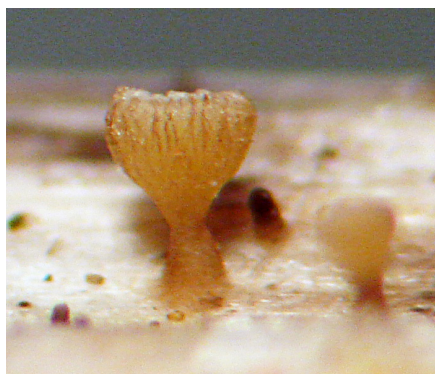
van Gestreepte witbol (*Holcus lanatus*) wittige manchetten gevonden. De vondst die een soort uit het geslacht Halmverstikker (*Epichloë*) leek te zijn, wekte de belangstelling van meer deelnemers. Er bleken meer stengels met banden begroeid en een aantal werd meegenomen om beter te bekijken. Op een behoorlijk vergane stam van een loofboom zaten drie grote vruchtlichamen van Gewone hertenzwam (*Pluteus cervinus*) en aan de rand van het pad stond een groep verse Gewone glimmerinkzwam (*Coprinellus micaceus*) op begraven hout.

Het middagprogramma vond binnen plaats in natuureducatiecentrum 'Ulebelt' in Deventer. Na uitleg over het gebruik van Veldgids 2 (Dam & Kuyper 2016) aan de hand van een powerpointpresentatie en het gezamenlijk uitsleutelen van twee voorbeeldsoorten, gingen de deelnemers zelf aan de slag met de sleutels in de gids. Hiervoor werden zowel de tijdens de ochtend verzamelde vondsten gebruikt, als een aantal vooraf verzamelde soorten. Aan ijver ontbrak het de deelnemers niet en de middag vloog om. Het bleek een leuke en vooral leerzame dag. Uiteraard waren niet alle tijdens de ochtendexcursie verzamelde vondsten met de Veldgids op naam te brengen. Enkele deelnemers gingen thuis nog eens met de microscoop aan de slag. Bij de nadeterminaties zaten o.a. vondsten van Gesteeld spikkelschijfje (*Ascobolus lignatilis*), Nietigsporige tandjeszwam (*Hyphodontia microspora*) en Korstweerschijnzwam (*Mensularia hastifera*). De Halmverstikker bleek uiteindelijk onrijp. Een maand na de excursie werd de groeiplaats nogmaals bezocht en waren meerdere manchetten inmiddels geel verkleurd. De perithecia waren nu duidelijk zichtbaar aanwezig in het stroma. Het bleek om *Epichloë typhina* subspecies *clarksii* te gaan. In totaal konden 49 soorten op de lijst worden gezet. Gezien de droogte en de korte tijd dat we in het veld waren, was dat geen slechte score.

Figuur 9. Haagbeukschorszwam (*Peniophora laeta*), links de gewone oranje vorm, rechts de vrijwel witte vorm. (Foto's: Nico Dam)

Figuur 10. Gestreept gekleikelkje (*Crocicreas striatum*), (Foto: Anneke van der Putte)

4 mei 2019, Staddijk (Marjo en Nico Dam)

Het bekende stadspark Staddijk aan de westkant van Nijmegen werd met 13 deelnemers bezocht. Het weer was wisselvallig. We vonden 44 soorten, vrijwel allemaal houtbewoners. Leukste vondst was een vrijwel witte vorm van Haagbeukschorszwam (*Peniophora laeta*), een soort die zich onder de schors van dode haagbeuktakken ontwikkelt, en dan de schors open-splijt. Zie foto's voor de gebruikelijke oranje vorm, en de vrijwel witte vorm die we in Staddijk vonden.

18 mei 2019, De Bremerton (Marcel Groenendaal)

Een gezelschap van 9 personen verdween in de brandnetels en kwam er na enige tijd ook weer uit tevoorschijn met een flinke lijst. Zelf was ik met een paar aardige plaatjeszwammen zoals Spitscellige donsinktzwam (*Coprinellus impatiens*) en Bepoederd breeksteeltje (*Pholiotina aberrans*) al bijna tevreden, maar duidelijk werd dat de werkelijk bijzondere dingen toch in de andere groepen zaten. Er waren overigens slechts 3 soorten plaatjeszwammen, maar wél alleen al 17 soorten myxo's! Van de zeldzame of minder bekende soorten basidiomyceten noemen we Dimitisch dwergkorstje (*Fibriciellum silvayae*), Kaneelkleurige borstelzwam (*Hymenochaete cinnamomea*), Langsporig harskorstje (*Hyphoderma medioburiense*), Vlekkenfluweelkorstje (*Odonticum septocystidiatum*), en Schorszwamtrilzwam (*Tremella versicolor*). Van de ascomyceten *Aporhytisma urticae*, Gestreept geleikelkje (*Crocicreas striatum*), *Lylea tetracoila*, en Eikenkorstkogelzwam (*Nemania diffusa*). Het is duidelijk dat zo'n kleibosje ook in drogere tijden heel wat soorten kan opleveren (109), voor een prikje.

25 mei 2019, Harderbos, Flevoland (Peter-Jan Keizer)

Op deze dag verzamelden zich 7 personen op de afgesproken plaats nabij het Park Flevostrand. Het bos waar we heen wilden, bevindt zich aan de overkant en ten noorden van de Harderbosweg. De keuze voor dit gebied was gemaakt vanwege de tamelijk vochtige omstandigheden ter plekke, die het gevolg zijn van kwelwater vanuit de Veluwe dat hier

de oppervlakte bereikt. Het gebied is niet direct drassig, maar de onderkanten van boomstammen zijn wel continu vochtig. Rond 25 mei was het behoorlijk droog weer geweest, dus deze extra vochttoevoer was geen overbodige luxe. De bodem in het gebied is kalkhoudend, wat voor een belangrijk deel het gevolg is van de schelpen die nog steeds in de grond zitten in deze voormalige zeebodem. Er is een gevarieerde beplanting aan-

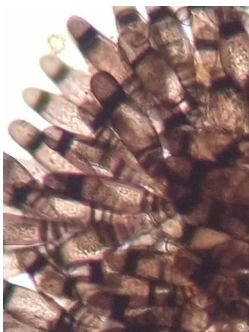
Figuur 11. Excursie Park Flevoland. (Foto: Peter-Jan Keizer)

Figuur 12. Een onbekende *Ceriporia*-soort? (Foto: Peter-Jan Keizer)

gebracht met diverse boomsoorten. Er vindt een zeer lichte begrazing plaats door koeien, die door het terrein kunnen banjeren. Misschien wel het belangrijkste positieve punt is dat de beheerder Natuurmonumenten erg weinig beheermaatregelen uitvoert, waardoor al het dode hout van omgewaaide of afgestorven bomen in het terrein blijft liggen. Dat is wel een verademing ten opzichte van al het gesprokkel, gezaag en overig gedoe dat bijna overal steeds aan de orde is in het kader van ‘natuurlijk’ bosbeheer. Gevolg is dat er een flinke voorraad dood hout ligt, van allerlei boomsoorten en van allerlei formaten. Tijdens de excursie hebben we dus flink wat boomstammen geïnspecteerd - met groot succes, kunnen we wel stellen. In totaal zijn tegen de 100 soorten waargenomen, waarvan slechts 20 ‘echte’ paddenstoelen. Voor het overige waren het Aphyllophorales, in de vorm van korstzwammen en aanverwanten, en enkele Slijmzwammen, bijna allemaal gevonden aan de onderkant van boomstammen. Al met al niet gek voor een voorjaarsexcursie. Er zaten leuke verrassingen tussen zoals de Kroontjesknotszwam (*Artomyces pyxidatus*) en de zeer zeldzame Harstandzwam (*Dacryobolus sudans*). Het meest in het oog springend waren wel enkele gekleurde resupinaat groeiende polyporen. Thuis gekomen, bleek het te gaan om meerdere soorten uit het geslacht *Ceriporia*. Opvallend was een diep oranje gekleurde soort met zeer kleine poriën. Deze leek sprekend op de afbeelding in het polyporenboek van Ryvarden & Melo (2 e ed.) onder de naam *C. triumphalis*. Via via kwam ik met Marian Jagers over dit geval in contact, met een wonderlijk vervolg. Zij wees me op een recente publicatie van V. Spirin et al. (2016), een op DNA-analyse gebaseerde studie van een aantal verwante *Ceriporia*-soorten. Daarin wordt gesteld dat de ‘echte’ *C. triumphalis* een soort is die alleen bekend is van de Canarische eilanden. De foto in Ryvarden & Melo (l.c.) zou een nog onbeschreven soort betreffen. Marian heeft sterk op onze vondsten lijkende collecties aan Spirin gestuurd

en dit bleek een nog andere, nog niet beschreven soort te zijn. Onze vondst is ook door Marian bekeken en het bleek de derde vondst van deze soort te zijn. De soort zal binnenkort gepubliceerd worden en bij die gelegenheid van een officiële naam worden voorzien. Wij blijven in verwondering achter dat zo’n opvallende soort zomaar opeens opduikt en dan nog wel binnen vrij korte tijd op meerdere plaatsen... Een tweede verrassing van geheel andere orde betrof een piepklein zwart vlekje op hout. Onder de microscoop bleek dit eruit te zien als

Figuur 13. Conidiën van de schimmel *Bactrodesmium abruptum*. (Foto: Peter-Jan Keizer)

een verzameling kegels van ca. 50 µm lengte. Geen idee natuurlijk wat dat nu weer kon zijn. Toch maar even bladeren in Ellis & Ellis (1997) en kijk, Plaat 18, figuur 174, daar staat-ie! De kegels zijn grote conidiën van een 'imperfecte' schimmel met de naam *Bactrodesmium abruptum* (zie Figuur 13).

8 juni 2019, Oeffeltse Raam (Stip Helleman)

In de ochtend van deze zaterdag was een kleine edoch enthousiaste delegatie van de NMV verzameld in het stroomdal van de Oeffeltse Raam, dat heringericht is als ecologische verbindingszone. Droogte! Gelukkig had het vijf dagen daarvoor nog goed geregend, maar ter plaatse gekomen bleek toch de straffe wind een negatief effect te hebben op de opgekomen paddenstoelen in het open gebied. In de luwte van een heuvel begroeid met bramen en brandnetels was het echter aangenaam zoeken en werden vele interessante dingen gevonden zoals Brandnetelwaterkelkje (*Unguiculella hamulata*) die op brandnetelstengels in nauwe samenhang met Brandnetelvulkaantje (*Leptosphaeria acuta*) groeit, en op braamstengels Kruidwaterkelkje (*Unguiculella eurotioides*), Bramenschorsbekertje (*Pezicula rubi*) en

Figuur 14. Links: Vuilboomschorsbekertje (*Pezicula frangulae*) en rechts: Bruinhaarkommetje (*Pirottaea nigrostriata*). (Foto's: Anneke van der Putte)

Takbekertje (*Velutaria rufolivacea*). Een leuke vondst was ook Bruinhaarkommetje (*Pirottaea nigrostriata*). In de middag zijn we nog even een nabijgelegen gemengd bosperceel ingegaan waar o.a. Vuilboomschorsbekertje (*Pezicula frangulae*) en Vroeg wasbekertje (*Orbilium aprilis*) gevonden werden. Met een totaal van 29 soorten was het resultaat gezien de meteorologische omstandigheden niet slecht en met de gevonden soorten waren we zeker niet ontevreden.

15 juni 2019, Emergobos (Westerlee) (Roel Douwes)

De vier deelnemers deden hun best er nog iets van te maken in het door droogte vrijwel paddenstoelloze bos, dat in de voorgaande herfst nog goed was geweest voor een topexcursie met meer dan 200 soorten. Nu bleef de teller op 49 staan, allemaal gewoon spul, vooral van dood hout. We moesten het ermee doen die dag.

22 juni 2019, Terhorsterzand (Cees Koelewijn)

Een mooi gebied, mooi weer erbij en dan zou een mooie lijst niet misstaan. Maar ja, juni... Deze dag werd ik begeleid door twee dames en twee heren. Dan houd je het lekker overzichtelijk. Het is gebruikelijk vanaf de bekende parkeerplaats te starten, maar we kozen voor een koninklijke start, namelijk via het Koninginnepad, een fietspad dat naar het Ter Horsterzand leidt met aan weerszijden een bosstrook waar best het een en ander viel te beleven. Vooral de Franjeporiezwam (*Polyporus tuberaster*) vonden we geregeld, een soort die de laatste decennia sowieso sterk is toegenomen. Naast ander 'klein spul' en korstjes waren daar de nodige Agaricales bij, die uiteindelijk iets meer dan de helft van de buit bedroegen. Daarbij geen opvallende zaken, maar daar kwam na een ingelaste pauze bij een recreatieplasje verandering in. Bij dat plasje noteerden we overigens het vrij sterk achteruitgaande Oeverkruid (*Littorella uniflora*). Het Ter Horsterzand kent de nodige vennen en vennetjes en dan is het de moeite waard daar de zompige omgeving van te verkennen. Dat leverde onder andere het Kaal mosklokje (*Galerina tibiicystis*) op. Iets meer verguld waren we met het Russenfranjekelkje (*Lachnum diminutum*) en helemaal met het nietige Zeggeschoorsteentje (*Anthostomella tomicoides*). In het veld werd dit al vermoed en later, na huiswerk, kwam de bevestiging. Andere kleinoden vonden we op het drogere deel van het gebied. Daar waren de nodige spleetlippen bij en is het niet verwonderlijk in het jeneverbesstruweel de Jeneverbesspleetlip (*Lophodermium juniperinum*) te ontdekken. Ook de Eikenspleetlip (*Colpoma quercinum*) kwam op het lijstje, maar waarvoor dienden die rood-witte linten om de stam van eiken? We waren als vertegenwoordigers uit 'het hoge noorden' onbekend met dit fenomeen. Pas toen thuis bleek dat dit was om aan te geven dat daar de Eikenprocessierups rondkruipt begon het te dagen... en ook iets te jeuken. We kwamen deze dag uit op een redelijke score van 58 soorten.

17 augustus 2019, Wimmenummerduinen (Kees Roobeek)

Aanvankelijk waren de verwachtingen niet al te hoog, maar dankzij de regen op de dagen voorafgaand aan de excursie kregen de 14 excursiegangers een mooie indruk van wat er in dit gebied zoal te vinden is. Fluweelboleten vonden we in soorten en maten en de eindlijst telde maar liefst 8 soorten van deze groep. Inktboleet (*Boletus pulverulentus*), heksenboleten en de Roodnetboleet (*Boletus rhodoxanthus*) vulden dit spectrum nog aan. De russula's waren met 11 soorten eveneens goed vertegenwoordigd. De duingraslandjes leverde diverse satijnzwammen en al een Puntmutswasplaat (*Hygrocybe acutoconica*). Op de mest van grote grazers ontwikkelden zich de eerste speldenprikzwammen en stropharia's en een meegenomen

Figuur 15. Excursie Meijendel. (Foto: Leo Jalink en Dora van der Plaats)

Figuur 16. Duinstinkzwam (*Phallus hadriani*). (Foto: Leo Jalink en Dora van der Plaats)

mestmonster leverde maar liefst 8 coprofiele ascosoorten. Een verse Peperbus (*Myriostoma coliforme*) was tevens één van de toppers. Dit alles, gelardeerd met blauwvleugelsprinkhanen, duinhagedis, stofzaad, een wespenspin en zonneschijn, leverde een fraaie eindlijst met 95 soorten paddenstoelen.

24 augustus 2019, Vochtige duinvalleien Meijendel (Leo Jalink en Cora van der Plaats)

Voor het zesde jaar op rij bezochten we de deelgebieden Hertenkamp en Vinkenhoeke in de duinen van Meijendel. Voor de gebiedsbeschrijving verwijzen we naar het verslag van de excursie van 15 december 2018 (Coolia 62(4), p. 230). Normaal plannen we de excursie naar dit gebied rond half november of nog later, dus een bezoek in augustus was best wel een gok. Een gok die dankzij het buigige weer van de voorafgaande weken heel goed is uitgevallen. De 6 deelnemers aan deze excursie vonden in totaal 108 soorten.

Op de dag zelf was het bloedheet, 31 graden in de schaduw, dus je kunt je wel voorstellen hoe verzengend heet het was in de zon boven het kale duinzand van de stuifvlakten die hier zo'n 13 ha beslaat. We hebben die hitte toch ruim anderhalf uur getrotseerd en werden onder andere beloond met de grootste Duinstinkzwam (*Phallus hadriani*) ooit (zie foto) en een grote groep verse Ruwstelige stuifballen (*Tulostoma fimbriatum*). Verder zagen we honderden exemplaren van de Duinfranjehoed (*Psathyrella ammophila*), een soort die zich helemaal thuis voelt in het extreme milieu van kaal droog zand met wat Helm en die jaarrond na enige neerslag steeds massaal tevoorschijn komt. In droge perioden staan ze als verschrompelde zwarte fossielen tussen de Helm, een soort herbarium in de open lucht.

De rest van de dag hebben we de schaduw opgezocht van de noordkant van duinbosjes, van een diepe sprang en van dicht elzenberkenbroekbos in de kwelzone aan de binnenduinrand. Zo'n sprang is een diepliggend, droogstaand waterwinkanaal en als hij, zoals in ons geval, beboste zijkanalen heeft, dan is het eigenlijk qua microklimaat net een holle weg, altijd vochtig omdat de zon er vrijwel nooit komt.

In de sprang en aangrenzende dichte bosjes vonden we van alles: maar liefst 6 soorten vezelkoppen: de Rossige vezelkop (*Inocybe bresadolae*), de Forse vezelkop (*I. oblectabilis*), de Gewone knolvezelkop (*I. praetervisa*), de Geelbruine spleetvezelkop (*I. rimosa*), de Sterspoorvezelkop (*I. asterospora*) en de Valse sterspoorvezelkop (*I. pseudoasterospora*). Beide laatst genoemde soorten lijken uiterlijk totaal niet op elkaar: *I. asterospora* heeft een mooie bruine vezelspletige hoed en een volledig pruinoze, zeer lichtgekleurde steel met gerande knol; *I. pseudoasterospora* heeft een donkerbruine hoed en een vuilbruine, niet pruineuze, vezelige steel. Onder de microscoop is de gelijkenis beduidend groter: de bijna isodiametrische sporen met enorme knobbels doen wel wat denken aan de sporen van de Sterspoorsatijnzwam (*Entoloma conferendum*).

Verder vonden we er maar liefst 5 soorten Fluweelboleten: de Blauwvlekkende (*Xerocomus cisalpinus*), de Bruingele (*X. bubalinus*), de Purperbruine (*X. pruinatus*), de Blozende (*X. declivitatum*) en de Sombere (*X. porosporus*). Ook de vondst van *Russula decipiens* (Roze geelplaatrussula) met, zoals de naam al zegt, prachtig donkergele plaatjes is het vermelden waard. In totaal vonden we 8 soorten *Russula*'s, deze excursie. Van de niet-paddenstoelen mag het Boomkikkertje nog wel even genoemd worden. Deze soort komt sinds 2001 voor in Meijndel en neemt nog steeds duidelijk toe.

Het kwelbos had duidelijk last van watertekort. Er stroomt normaal een rel (= klein duinbeekje) en in goede jaren heb je laarzen nodig om droge voeten te houden. Nu waren sandalen al voldoende. Op de vochtigste plek vonden we nog wel de Groenige elzenmelkzwam (*Lactarius obscuratus*), en op hout de Geelsteelhertenzwam (*Pluteus romellii*). Ook vonden we hier onze zesde soort Fluweelboleet: *Xerocomus subtomentosus* (Fluweelboleet).

Iets na vieren sloten we deze excursie af, goed doorstoofd, dorstig en vooral tevreden over alle moois dat we gevonden hadden.

Figuur 17. *Narcisboleet* (*Boletus junquilleus*). (Foto: Ruud Knol)

24 augustus 2019, Leemputten bij Staverden (Ruud Knol)

Warm, zeer zonnig en droog: zo was augustus 2019 volgens het KNMI. Het was dan ook maar de vraag of de excursie doorgang zou vinden. Want regen was er amper gevallen op de Veluwe. Toch konden de 8 deelnemers uiteindelijk genieten van een rijke 'buit' van 43 soorten. De Leemputten kunnen we zo langzamerhand wel bestempelen als een *Entoloma*-paradijs. Uiteindelijk konden we 10 soorten vastleggen, waaronder de ernstig bedreigde Blauwzwarte satijnzwam (*E. corvinum*), de bedreigde Veenmossatijnzwam (*E. elodes*) en Gestreept blauwplaatstaalsteeltje (*E. chalybaeum* var. *chalybaeum*, KW). Ook Zwartsneesatijnzwam (*E. serrulatum*) liet zich zien. Een andere zeldzame soort was het Witgeringd mosklokje (*Galerina jaapii*) en het zeer zeldzame Witheidetrechtje (*Omphalina mutila*). Trouw aan zijn groeiplaats is de Melkboleet (*Suillus granulatus*), waarvan we er een tiental aantroffen, best bijzonder in het binnenland. Helaas waren vrijwel alle putten drooggefallen, en ook waren de oevers met diverse soorten veenmos volkomen verdroogd. Toch vonden we op een drietal wat vochtiger veenmosplakken het Veenmosvuurzwammetje (*Hygrocybe coccineocrenata*). Misschien wel dé vondst van de dag was - wat later zou blijken na onderzoek door Thom Kuyper - de Narcisboleet (*Boletus junquilleus*), een uiterst zeldzame felgeel gekleurde boleet aan de oeverrand van een put. Er is materiaal bewaard dat aan een DNA-analyse zal worden onderworpen. *B. junquilleus* is bekend van het paleispark Het Loo, toevallig (?) ook aan de rand van een leemweg. Met dank aan Thom Kuyper en Marcel Groenendaal voor hun determineerwerk.

31 augustus 2019, Niënhof en Oostbroek (Bert Tolsma)

Zoals verwacht na de warme zomermaanden juli en augustus, leverde de excursie naar deze beide landgoederen in de provincie Utrecht weinig opvallende bijzonderheden op. Beide terreinen zijn in het bezit van het Utrechts Landschap. Met een totaal van 42 soorten voor 2 toplocaties ben je dan als excursieleider niet tevreden. Voor de beginnersgroep echter, onder

Figuur 18. Geelwratte amaniet (*Amanita franchetii*). (Foto: Bert Tolsma)

Figuur 19. *Duifrussula* (*Russula grisea*). (Foto: Bert Tolsma)

leiding van Annelies Jansen en Marijke Nauta, was het voldoende om in de werkschuur van het Utrechts Landschap na de ochtendexcursie gezellig en leerzaam bezig te zijn. Een succes, meldde Annelies na afloop: met zo'n 15 mensen was de ruimte goed gevuld.

Figuur 20. *Kleibosrussula* (*Russula pseudointegra*). (Foto: Bert Tolsma)

Op de Niënhof wordt een eikenlaan sinds een paar jaar paddenstoelvriendelijk beheerd en dat werpt langzamerhand z'n vruchten af. Een vrijwilligersgroep is daar regelmatig actief in het onderhoud. We vonden er de Geelwratte amaniet (*Amanita franchetii*), de Kleibosrussula (*Russula pseudointegra*), de Duifrussula (*Russula grisea*), de Wortelende boleet (*Boletus radicans*), de Bundelcollybia (*Gymnopus confluens*) en de Grote krulzoom (*Paxillus validus*). De laatste is in zoverre nieuw dat hij vanwege o.a. de groenverkleuring door ammonia sinds kort wordt onderscheiden van de Gewone krulzoom (*Paxillus involutus*), waarop hij erg lijkt. Op Oostbroek is de vondst van de Bleekgele russula (*Russula farinipes*) de moeite van het vermelden waard. En uiteraard het bezoek aan het winkeltje van Oostbroek, een begrip in deze regio.

7 september 2019, Asserbos (Rob Crispijn)

Er is een soort traditie ontstaan dat ik vroeg in het paddenstoelen-seizoen een NMV-excursie leidt. Soms kan dat qua paddenstoelen heel goed uitpakken. Vaker niet. De laatste jaren heb ik steeds mijn in augustus geplande excursie moeten afzeggen. Daarom liet ik die van begin september naar het Asserbos doorgaan, ondanks dat zich maar twee deelnemers hadden aangemeld. Omdat de bodem van het Asserbos uit leem bestaat, is ook bij weinig neerslag de grond meestal redelijk vochtig. Dus was er de hoop dat daar altijd wel wat te vinden is. Altijd, behalve 7 september 2019. Vrijwel geen paddenstoelen, ja nog wel een paar Blozende fluweelboleten (*Xerocomus declivatum*) en een eenzame Regenboogrussula (*Russula cyanoxantha*), maar daar ga je toch niet voor op excursie. De leukste vondst was een paar honderd meter verderop waar in een laantje jaren terug al eens stekelzwammen waren gesignaleerd. Nu vonden we er bij beuk de Bleke melkzwam (*Lactarius pallidus*), een bedreigde soort die je in het noorden maar zelden tegenkomt. Dus toch nog iets!

14 september 2019, Landgoed Over-Holland te Nieuwersluis (Emma van den Dool)

Over-Holland te Nieuwersluis is een oud landgoedbos langs de Vecht met een afwisseling van lanen, parkbossen, natte hakhoutbossen en veel watergangen. Een vochtig kleibos dus, ten minste... dat zou het moeten zijn. Recent was echter geconstateerd dat in dit landgoed, gelegen tussen Vecht en Amsterdams Rijnkanaal, 's zomers de waterstand toch wel erg diep wegzakt. Dat was die dag ook goed zichtbaar: diverse watergangen stonden nagenoeg droog. Het Herstelplan dat net gemaakt was, voorziet dan ook voor een belangrijk deel in het herstellen van de hydrologie naast zaken als versterken van de historische structuur en aanvulling van de zichtlaan met beuken uit ca. 1900 met jonge lindes in de kale delen. Dat het Herstelplan al in gang gezet was, was wel zichtbaar aan nogal wat grondverzet maar verder niet storend. We waren met z'n 14-en en brachten ondanks de droogte gezamenlijk toch nog 114 soorten op naam. Het bijzondere hieraan was dat de lijst slechts 4 mycorrhizasoorten bevatte tegen 94 saprofyten en 14 parasieten. En dat terwijl dit landgoed toch wel enige roem kent als 'rijk aan mycorrhizasoorten'. Maar kennelijk was het voor de meeste soorten nu toch echt te droog. Bovendien kan niet onvermeld blijven dat een

Witpootglinsterkopje (Diachea leucopodia). (Foto: Frank Bregman)

Figuur 21. Witpootglinsterkopje (*Diachea leucopodia*). (Foto: Frank Bregman)

aanzienlijk deel van de waarnemingen op conto stond van het tweetal Ida en Eduard dat vooral focust op niet-plaatjeszwammen op micro-niveau. Dit kwam o.a. ook tot uiting in het grote aandeel soorten, nl. 17, met vermelding in de Standaardlijst van og (= onvoldoende gegevens om de rode lijststatus van de soort te bepalen). Frank Bregman ontpopte zich als fotograaf van deze kleinodiën.

21 september 2019, Engelenstede, Sint Michielsgestel (Yvonne Dijkman)

Het was erg droog in de gebieden rond Den Bosch, maar in Engelenstede waren genoeg beschaduwde lanen en bosjes waar paddenstoelen groeiden. Ons gezelschap van 4 personen zag honderden Gewone krulzomen (*Paxillus involutus*) en tientallen boletensoorten en Gewoon eekhoorntjesbrood (*Boletus edulis*). Maar helaas waren er weinig spectaculaire vondsten. Genoemd mogen worden Peperboleet (*Chalciporus piperatus*) in een eikenberm, Kleine berkenboleet (*Leccinum schistophilum*) en Bonte berkenboleet (*L. variicolor*) in een heideveldje, Elzenweerschijnzwam (*Mensularia radiata*) op een dikke berkentak, Bloedrode russula (*Russula sanguinea*) op een rabat met den en berk, Blauwvoetstekelzwam (*Sarcodon scabrosus*) in een berm met voornamelijk eiken. In totaal zagen we 55 soorten, waarvan 3 op de Rode Lijst. Het merendeel van de soorten was mycorrhizavormer (31/55), en wat het aantal exemplaren per soort betreft, was dat zeker het geval.

28 september 2019, Polderpark Cronesteijn Leiden (Hans Adema)

Het was deze dag bijzonder slecht weer. Met als gevolg dat vanaf de start met 18 deelnemers het al snel een afvalrace werd. Ik geloof dat we met 5 personen zijn geëindigd. Wel is het de moeite waard om te vermelden dat er een jongetje van zes jaar bij was dat heel erg geïnteresseerd bleek te zijn. Omdat de effecten van de droge tijd nog niet weg waren zijn er niet erg veel soorten gevonden. In totaal hebben we maar 58 soorten op naam kunnen brengen. Helaas waren er geen spectaculaire bij, die normaliter hier wel te vinden zijn. Het slechte weer heeft vermoedelijk ook bijgedragen aan het geringe aantal soorten. Vermeldenswaardig was o.a. een enorm groot exemplaar van de Sombere knolparasolzwam (*Chlorophyllum olivieri*). De Kleine bostrechterswam (*Clitocybe candicans*) is een nieuwe soort voor het gebied. Voor veel deelnemers was de Elzenkrulzoom (*Paxillus filamentosus*) ook een soort die ze niet eerder gezien hadden. Verder waren de grote aantallen verse Valse kopergroenzwammen (*Stropharia caerulea*) ronduit spectaculair.

5 oktober 2019, Windesheim (Willy Jansen)

Terugziend op het weer in oktober 2019 bleek dat we het enorm getroffen hadden op 5 oktober. Het was de enige echt droge dag in deze maand. Op weg naar de Tichelgaten in Windesheim pikte ik nog een drietal

Figuur 22. Verzamelen op de parkeerplaats in Windesheim. (Foto: Willy Jansen)

Figuur 23. Links Pronkhertenzwam (*Pluteus umbrosus*), rechts: Tonnetjesmycena (*Mycena picta*), (Foto's: Menko van der Leij)

treinreizigers op bij het station in Olst. Aangekomen op de afgesproken parkeerplaats stonden de andere 24 excursiegenoten al te wachten of waren al begonnen met inventariseren. Van doorgewinterde mycologen tot trappelende beginners, en alles wat daar tussen in zit was aanwezig. Dat geeft een goed 'verenigingsgevoel'.

Het pad langs het tichelgat kan alleen afgelegd worden wanneer je achter elkaar loopt, maar met zoveel mensen zou dat tot martelgang voor zwam en mens kunnen leiden. Daarom besloten we slechts een klein deel van het tichelgatpad te bekijken, om vervolgens door te gaan naar het parkbos van Windesheim. Daar kon iedereen uitwaaiëren in het bos en zijn of haar eigen gang gaan en dat leek iedereen te waarderen. Het geregistreerde aantal paddenstoelen voor deze dag is 208 soorten, een mooi resultaat. Een paar namen van soorten die gevonden zijn deze dag: Wit poedersteelknotsje (*Typhula setipes*), Paarse galgordijnzwam (*Cortinarius croceocaeruleus*), Prachtamaniet (*Amanita ceciliae*), Tonnetjesmycena (*Mycena picta*), Fijnschubbige gordijnzwam (*Cortinarius psammocephalus*), Ivoorzwam (*Hygrophorus eburneus*) en - waar ik altijd blij van word - de Kleine trompetzwam (*Pseudocraterellus undulatus*). Sommige soorten zijn nieuw voor het gebied. Met een voldaan gevoel bracht ik drie mensen terug naar het station voor hun reis huiswaarts.

6 oktober 2019, Heidenhoekse vloed, Halle (Marjon van de Vegte)

De excursie die gepland was voor 10 augustus, maar niet doorging vanwege de droogte, werd nu alsnog gehouden op 6 oktober. Dat was een betere keu-

Figuur 24. Baardige melkzwam (*Lactarius torminosus*), (Foto: Marjon van de Vegte)

Figuur 25. Gladde wolsteelparasolzwam (*Lepiota oreadiformis*) en rechts: Valse lila parasolzwam (*Lepiota pseudolilacea*). (Foto's: Marjon van de Vegte)

ze: we vielen met onze neus in een paddenstoelenparadijs, en met totaal 7 deelnemers vonden we zo'n 180 soorten in 3 verschillende percelen. Vooral in de aanliggende bospercelen werden veel paddenstoelen verzameld - je struikelde gewoon over de soorten die allemaal hun mooiste pakje hadden aangetrokken, zo prachtig stond alles erbij en zo veel! Er waren opvallend veel fraaie *lepiota*'s op humus in het bos zoals Piekhaarparasolzwam (*Lepiota echinella*), Grijsgroene parasolzwam (*Lepiota griseovirens*) en Gladde wolsteelparasolzwam (*Lepiota oreadiformis*).

Op de heideterreinen waren Melige bovist (*Bovista aestivalis*), Broekbosmosklokje (*Galerina salicicola*), Geringde viltkop (*Inocybe agarhii*), Stekelspoorvezelkop (*Inocybe calospora*) en Heidekleefsteelmycena (*Mycena pelliculosa*) leuke soorten. In het berkenbroekbos was het net een sprookje, zulke grote Baardige melkzwammen (*Lactarius torminosus*) (15 cm) had ik nog nooit gezien! Mooie groepen van Lila gordijnzwam (*Cortinarius alboviolaceus*) en Gegordelde berkengordijnzwam (*Cortinarius bivelus*) en prachtige berkenboleten zoals Zwarte berkenboleet (*Leccinum melaneum*) moesten echt even op de foto. Aangrenzend werd een groep Vloksteelgrauwkop (*Lyophyllum boudieri*) gevonden, idem een tweede groep in het Besselderbos. In dit bos werden ook nog andere zeldzaamheden verzameld zoals Gelatineuze poria (*Gelatoporia pannocincta*), Witte suikertrilzwam (*Stypella dubia*) en Hazelaarschorsbreker (*Vuilleminia coryli*). We sloten de dag af met een bijzondere vondst op schors van Jeneverbes, Grootsporige schelpjesmolenaar (*Clitopilus daamsii*), een

Figuur 26. Kousevoetgordijnzwam (*Cortinarius saturninus*). (Foto:Roeland Enzlin)

kleine schelpjesmolenaar met grote sporen. Kortom, een geslaagde dag, zeker om ook weer eens de gewone soorten op te halen!

12 oktober 2019, De Baggerputten bij Slochteren (Roeland Enzlin)

Het gebeurt niet vaak dat we met zoveel mensen (16) in het noorden op pad gaan. Voor een deel had dat te maken met dat het te bezoeken terrein, de Baggerputten bij Slochteren, als een goed zwamgebied bekend staat en dat trekt. Een van de eerste keren dat het terrein - dat in beheer is bij Staatsbosbeheer - uitgebreid bezocht werd, was in 1990 tijdens de werkweek in Vlagtwedde. Toen werden we niet teleurgesteld en werden er tal van bijzonderheden gevonden. Ook deze keer sprong het gebied er positief uit, zeker na die hete zomer. De Baggerputten liggen in een oud laagveen-ontginningsgebied, bestaande uit rechthoekige veenputten met daartussen legakkers waarop het uitgegraven veen te drogen werd gelegd. Tussendoor liggen er vochtige tot natte graslanden. De legakkers zijn tegenwoordig veelal begroeid met wilgen en elzen. Elders vind je ook populier, eik, hazelaar, enz. Op een voormalige dumpplaats is een inmiddels oud wilgenbos opgekomen. Er ligt veel strooisel en dood hout. Door lage takken, omgevallen bomen en soms veel bramen is het niet altijd makkelijk struinen. Toch lukte het ons om hier en daar goed onder de wilgen te kunnen kijken. Een klein wit zwammetje viel snel op en in de smaak, want... je keek ernaar en hij bloosde knalrood. Het bleek te gaan om de Glinsterende champignonparasol (*Leucoagaricus georginae*). Een andere opvallende verschijning daar was de Koperrode gordijnzwam (*Cortinarius uliginosus*) die mycorrhiza vormt met wilg. Ook vonden we hier de Moerasbossatijnzwam (*Entoloma seri-*

catum) welke middels DNA-onderzoek bevestigd is. Elders werd de Gespleten satijnzwam (*E. scabiosum*) aangetroffen. Een grote verrassing was de vondst van de Tonnetjesmycena (*Mycena picta*). Een klein bruin zwammetje dat je eigenlijk alleen met goed zoeken kunt tegenkomen. Afgelopen jaar leek het alsof deze soort een opleving had, want hij is meerdere keren gevonden. De Tonnetjesmycena was een van de 20 soorten mycena's die we vonden. Vlakbij vonden we een Kousevoetgordijnzwam (*Cortinarius saturninus*). Niet op de grond, maar in een boom! Op een kleine meter hoogte boven de grond in een splitsing van de stam.

Een andere wilgenvolger is het Wilgenmosklokje (*Galerina lacustris*) die verspreid op de natte, venige bodem te vinden was. Je zou verwachten dat met veel wilg en els er ook wel veel zompzwammen te vinden zouden zijn, maar dat hield op na de vondst van de Bleke en Donkere elenzompzwam (*Alnicola escharoides* en *A. scolecina*). Op meerdere vochtige tot natte plekken stonden Ribes-struiken. Daarop vond Richard het Ribeszwermkommetje en Ribesuitbreekkogeltje (*Godronia ribis* en *Diaporthe strumella*), beide zeer zeldzaam. Er zijn meer zeldzame asco's gevonden, maar voor een deel geldt dat men deze soorten niet kent. Het is een specialisme op zich.

De graslandjes worden al jaren gemaaid om te verschrallen. Tijdens de werkweek van 2012 werd hier o.a. de Verblekende wasplaat (*Hygrocybe vitellina*) aangetroffen. Deze keer jammer genoeg niet, maar wel vier andere wasplaten, waaronder de Kabouter- en Elfenwasplaat (*Hygrocybe insipida* en *H. ceracea*). Andere typische graslandsoorten waren een tweetal knotszwammen, de Gele en Fraaie (*Clavulinopsis helvola* en *C. laeticolor*), en het Kleinsporig breeksteeltje (*Conocybe brachypodii*). Verder waren de graslanden wat magertjes. Maar liefst 210 soorten konden genoteerd worden, waaronder 15 Rode lijst-soorten en 12 zeldzaamheden (t/m Frequentie-klasse 4). Al met al een zeer geslaagde dag met voor iedereen wel wat wils.

12 oktober 2019, Grevelingendam (Henk Remijn)

In een miezerig regentje verzamelen we op de achterste parkeerplaats van de Grevelingendam. 10 deelnemers hebben zich aangemeld. Op de parkeerplaats, bij de populieren, staan al diverse mooie exemplaren van de Rosse populierboleet (*Leccinum aurantiacum*) en de Vaaggegordelde melkzwam (*Lactarius evosmus*). De Bruine zwartsneesatijnzwam (*Entoloma caesiocinctum*), Blauwplaatstaalsteeltje (*Entoloma chalybaeum*), Zwart-sneesatijnzwam (*Entoloma serru-*

Figuur 27. Rosse populierenboleet (*Leccinum aurantiacum*). (Foto: Henk Remijn)

Figuur 28. Links: *Kalkgraslandmycena* (*Mycena pseudopicta*) en rechts: *Grote harpoenzwam* (*Hohenbuehelia petaloides*). (Foto's: Hannie Joziasse)

latum) en Duinwasplaat (*Hygrocybe conicoides*) geven de graslanden extra 'kleur'. De zeldzame *Kalkgraslandmycena* (*Mycena pseudopicta*), bekend van de Grevelingendam, wordt ook nu weer gevonden. De *Grote harpoenzwam* (*Hohenbuehelia petaloides*) wordt in het veld niet herkend. Maar onder de microscoop levert de determinatie door de geïncrusteerde cystiden geen problemen op. Op de lijst komen uiteindelijk in totaal 102 soorten terecht.

12 oktober 2019, Groote Heide (Peter Eenshuistra)

De Groote Heide is bij mycologen bekend vanwege het voorkomen van wasplaten, satijnzwammen, aardtongen en knotszwammen. De meeste groeien op het zweefvliegveld. Excursiedoel vandaag op deze gezamenlijke Paddenstoelenexcursie NMV/ PSL excursie betrof echter het noordelijk deel van de Groote Heide. Hier is een grote variatie aan heide, droog schraalgrasland, matig voedselrijk grasland en verspreide boom(groepen) te vinden. Twee extreem droge jaren blijken de mycoflora van droge graslanden en heide ernstig te hebben aangetast, al was er enig herstel zichtbaar. 6 Satijnzwammen en 3 wasplaten kwamen op de lijst, waaronder Puntmutswasplaat (*Hygrocybe acutoconica*), Papegaaizwammetje (*Hygrocybe psittacina*), Blauwplaatstaalsteeltje (*Entoloma chalybaeum*), Groensteelsatijnzwam (*Entoloma incanum*) en Zwartsneesatijnzwam (*Entoloma serrulatum*). Opvallend was het massaal voorkomen van Kale knoflooktaailing (*Mycetinis scorodonius*) in matig voedselrijk grasland.

De meeste soorten betroffen echter mycorrhizasorten, die zich in 2019 sneller van de droogte wisten te herstellen. Opvallend zijn de Kopperode spijkerzwam (*Chroogomphus rutilus*), de Witbruine ridderzwam (*Tricholoma albobrunneum*) en *Tricholoma inocyboides*, die (nog) niet op de Nederlandse lijst maar wel in 'Funga Nordica' en 'The genus Tricholoma' staat. De sporenmaten van de laatste soort pasten perfect. De Rondsporige stinkkorstzwam (*Scytinostroma hemidichophyticum*) werd op geur opgemerkt, maar het kostte enige minuten om de paddenstoel zelf te vinden. De bundelzwam op een bijna dode Ruwe berk bleek na het nauwkeurig opmeten van de sporenmaten de Dubbelgangerbundelzwam (*Pholiota limonella*) te zijn. Omdat één van de deelnemers nauwgezet aan het *Entoloma*-project meewerkt, vorderde de excursie slechts langzaam en werd maar een klein deel van het gebied bezocht. Enig minpuntje van de dag bleek de lage opkomst van NMV-leden, waardoor het meer een PSL-excursie werd.

Figuur 29. De Kale knoflooktaailing (*Mycetinis scorodonius*) was massaal aanwezig op de Groote Heide. (Foto: Peter Eenshuistra)

19 oktober 2019, Kampina (Emiel Brouwer)

Zoals rond veel Natura2000 gebieden heeft ook aan de oostkant van de Kampina versterking van de bestaande natuur plaatsgevonden. Op in 1996 afgegraven landbouwgrond is natte heide ontstaan. Deze gronden zijn veel minder verzuurd dan bestaande heidevelden, wat waarschijnlijk de reden is voor de vondst van Gewoon veentrechtertje (*Lichenomphalia umbellifera*) en Gele moeraszwavelkop (*Hypholoma ericaeoides*). Een grote bijzonderheid was de Kamsporige oranje bekerzwam (*Aleuria congrex*). Op de oudere vochtige heide in de kern van het gebied waren dan weer veel Veenmossatijnzwam (*Entoloma elodes*) en Veenvlamhoed (*Gymnopilus fulgens*) aanwezig. De velden pijpenstrootje hebben ook hun eigen mycoflora. In proefvlakken die in 2011 zijn bekalkt vonden we onder andere Pijpenstrosatijnzwam, Grootsporig staalsteeltje, Gele satijnzwam en Sneeuwvloksatijnzwam (*Entoloma molinophilum, cyanulum, formosum* en *sericellum*), Wormvormige knotszwam (*Clavaria fragilis*) en Kortsporige aardtong (*Geoglossum elongatum*). Ook kwamen de 5 deelnemers ogen te kort voor al het moois in de lanen, wat een excursie met 174 soorten opleverde, waarvan er maar liefst 29 op de Rode lijst zijn opgenomen.

19 oktober 2019, Vledder (Rob Chrispijn)

Omdat ik van nature niet zo sociaal ingesteld ben, zei ik juist daarom ja toen Annelies Jansen me vroeg om mee te werken aan een excursie voor beginners. In elke vereniging zijn het vaak steeds weer dezelfde mensen die de zaak draaiende houden, waardoor het geweten soms gaat knagen; zelfs bij iemand die zich, zoals ik, het liefst aan zoveel mogelijk verplichtingen onttrekt. Dus werd er een kilometer van mijn huis in Drenthe een soort paddenstoelen-speurtocht georganiseerd waar zo'n vijftientwintig mensen op af kwamen. Lang niet allemaal beginners, maar dat bleek een voordeel omdat het de zelfwerkzaamheid binnen de groep sterk bevorderde. We maakten een tochtje van een kilometer, wat gezien het gebruikelijke tempo van mycologen, nog een flinke afstand is. Maar zo konden we wel langs verschillende biotopen lopen, zoals een schrale berm, een niet al te vergrast, open dennenbos en de berm van een schelpenpad. Maar zo'n grote groep laat zich niet echt sturen, zodat er bij een houtwal langs de doorgaande weg een gevaarlijke opstopping ontstond omdat iemand daar Gewoon varkensoor had aangetroffen. Hierdoor moest ik plotseling optreden als verkeersregelaar en geïrriteerde automobilisten de reden van deze samenscholing uitleggen. Gelukkig hadden de meeste wel gevoel voor humor! Ik kreeg de indruk dat de deelnemers het deze ochtend wel naar hun zin hadden, maar was blij dat we ons middagdoel bereikten waar Annelies en Bernhard de Vries de groep gingen inwijden in de geheimen van de mycologie en zouden

helpen om de deze ochtend verzamelde paddenstoelen op naam te brengen. Dat gebeurde aan een lange tafel, voorzien van een houten afdakje op het terrein van een bevriend natuurliefhebber. Ik sloeg de uitnodiging om nog wat langer te blijven vriendelijk af en maakte me uit de voeten.

26 oktober 2019, Stegerveld bij Ommen (Bernhard de Vries / Baukje Reitsma)

Het was winderig en fris weer maar gelukkig hielden we het droog. Wat meer regen vooraf zou trouwens wel geholpen hebben. Bij restaurant 'De Bootsman' kwamen de 6 deelnemers bij elkaar en via een tunneltje liepen we direct het bos in. Voor diegenen die een week tevoren het terrein hadden verkend, bleken veel plekjes in het gemengde bos nu teleurstellend, maar de anderen ontdekten nog genoeg. Het meeste was op rot hout te vinden en pas in de heide en tussen de jeneverbessen kwamen ook de mosbewoners aan de beurt. Op jeneverbessen bleken 9 soorten aanwezig die we in de jaren '69, '71, '72, '73 en '76 niet hebben gevonden. Daarnaast vonden we ook 'ruderaal' soorten zoals de Nevelzwam (*Clitocybe nebularis*), Donzige mycena (*Mycena amicta*) en Ziekenhuisboomkorst (*Radulomyces confluens*). Opvallend

Figuur 30. Purperbruin kalkbekertje (*Craterium dictyosporum*). (Foto: Marian Jagers)

afwezig waren de Paardenhaartaailing (*Gymnopus androsaceus*) en de Kleine bloedsteelmycena (*Mycena sanguinolenta*) die er vroeger met honderden stonden. In een verschrallend vochtig grasland vonden we de Sterspoorsatijnzwam (*Entoloma conferendum*), Groot mosklokje (*Galerina clavata* sl) en Bleke moeraszwavelkop (*Hypholoma elongatum*). In totaal werden deze dag 106 soorten genoteerd. Voor ons waren bijzonder: Dennenrijpkelkje (*Cistella acuum*) op jeneverbessen, Pagemantel (*Cortinarius semisanguineus*) bij naaldhout, Gagelfranjekelkje (*Incrucipulum sulphurellum*) op gagel en Grote speldenprikzwam (*Poronia punctata*) op paardenmest. Een heel bijzondere vondst was - op dezelfde tak als

Jeneverbesskorstzwam (*Amylostereum laevigatum*) - een Purperbruin kalkbekertje (*Craterium dictyosporum*), een myxomycet die lange tijd in ons land niet gezien is (det. Marian Jagers, teste H. v. Hooff). Het kopje koffie na afloop was zeer welkom en een fijn besluit van een leuke excursie.

2 november 2019, Koningshof, Overveen (Alfons Vaessen)

Net bij het begin van de excursie hield het op met regenen en stond niets een rijke paddenstoelenexcursie meer in de weg. Vol goede moed trokken we met 16 deelnemers dan ook het duin in. Zo rond begin november is Koningshof bijna altijd rijk aan paddenstoelen. Het staat samen met het ernaast gelegen Elswout niet voor niets in de hotspot-top-tien. Maar nu troffen we het helemaal. Met in totaal 198 soorten, waaronder 9 nieuwe voor Koningshof, was het een geslaagde excursie. De meest spectaculaire waarneming was zonder meer Anijskoraalzwam (*Ramaria gracilis*), die op twee plekken gevonden werd. Met name in de gemengde bossen

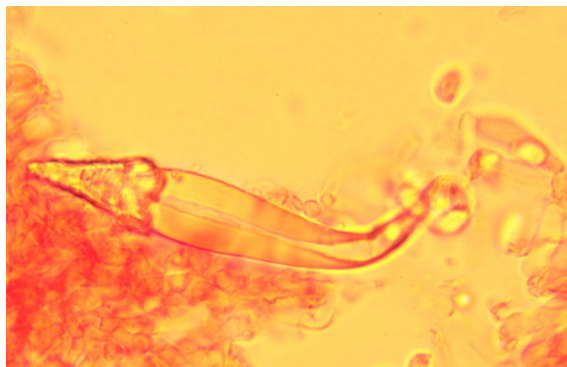
stonden veel paddenstoelen, waaronder soorten die typisch zijn voor dennenbossen op kalkrijk zand, zoals Smakelijk emelkzwam (*Lactarius deliciosus*), Duinbosrussula (*Russula cessans*) en Roodvoetrussula (*R. xerampelina*). Verder waren Narcisamaniet (*Amanita gemmata*) en Duivelsbroodrussula (*R. sardonia*) in hoge aantallen aanwezig. In de duingraslanden was het aantal paddenstoelen beperkt, al vonden we toch vijf wasplaten en ook vijf satijnzwammen, waaronder Bruine zwartsneesatijnzwam (*Entoloma caesiocinctum*). De duingraslanden lijken nog steeds erg te lijden onder de twee warme en droge zomers. Overige interessante soorten waren: Aardtongzwameter (*Hypomyces papulasporae*) op Kortsporige aardtong (*Geoglossum elongatum*), Vorkplaatrussula (*R. heterophylla*), Witte dwergpegelzwam (*Mucronella calva*), Grote duinvezelkop (*Inocybe serotina*), Grote druppelzwam (*Ditiola peziziformis*), Duinparasolzwam (*Lepiota erminea*) en Valse beukenridderzwam (*Tricholoma ustaloides*), een in de duinen zeldzame soort.

Figuur 31. Anijskoraalzwam (*Ramaria gracilis*). (Foto: Alfons Vaessen)

9 november 2019, Bentwoud (Sinie de Jonge)

Ondanks de regen was het een aantal uren prettig toeven in Bentwoud, een voormalige akkerbouwgebied op kleigrond. Met dank aan het determineren door Lenie Bakker, Kees Pinster en Annelies Jansen is het een mooie lijst van 86 soorten geworden. Annelies heeft zich vermaakt met allerlei 'oortjes'. Tegen het einde van de excursie vonden we een vrij donker 'oortje', waarvan Annelies al vermoedde dat het geen *Crepidotus* zou zijn (die zijn nooit zo donker). Onder de microscoop werd het dan ook al heel snel duidelijk: het 'oortje' bleek een harpoenzwam met grote dikwandige pleurocystiden: de Gewone harpoenzwam (*Hohenbuehelia atrocaerulea*).

Figuur 32. Pleurocystide van de Gewone harpoenzwam (*Hohenbuehelia atrocaerulea*). (Foto: Sinie de Jonge)

Literatuur

- Ellis M.B. and Ellis J.P. 1997. Microfungi on land plants. An identification handbook. New enlarged edition. The Richmond Publishing Co. Ltd.
- Nauta, M.M. 2005. *Lenzites warnieri*, al jaren present. Coolia 48: 174.
- Ryvarden, L. & Melo, I. 2017. Poroid fungi of Europe. 2nd Edition. Synopsis fungorum 37 Fungiflora, Oslo.

Overzicht aantal deelnemers en aantal vondsten NMV-excursies 2019

Datum	Plaats	Leiding	Aantal deelnemers	Aantal soorten
6 febr	Geestmerambacht	Martijn Oud	15	72
6 april	Braakman-Noord	Henk Remijn	7	28
20 april	Geestmerambacht	Martijn Oud	31	52
27 april	duinen Wassenaar	Leo Jalink	6	49
27 april	Landgoed Oostermaet	Mike Hirschler en Marian Jagers	17	49
4 mei	Staddijk	Nico en Marjo Dam	13	44
11 mei	Duinen van Voorne	Eline Vis	niet doorgedaan/ te droog	
18 mei	Bremerton	Marcel Groenendaal	9	109
25 mei	Harderbos	Peter-Jan Keizer	7	100
1 juni	Langevelderslag	Harm Snater	niet doorgedaan/ te droog	
8 juni	Oeffeltse Raam	Stip Helleman	2	29
15 juni	Emergobos Westerlee	Roel Douwes	4	49
22 juni	Terhorsterzand	Cees Koelewijn	5	58
29 juni	Diemberbos	Alfons Vaessen	niet doorgedaan/ te droog	
27 juli	Clingendael & Oosterbeek	Kees Pinster	geen verslag	
3 aug.	Enzerinck te Vorden	Hermien Wassink	niet doorgedaan/ te droog	
10 aug.	Heidenhoekse Vloed Halle	Marjon van de Vegte	niet doorgedaan/ te droog	zie 6 okt.
17 aug.	Wimmenederduinen NH	Kees Roobeek	14	95
24 aug.	Duinvalleien Meijndel	Leo Jalink/Cora vd Plaats	6	108
24 aug.	Leemputten Staverden	Ruud Knol	8	43
31 aug.	landgoederen Niënhof en Oostbroek	Bert Tolsma en AnneElise Jansen	15	42
7 sept.	Begraafplaats Asserbos	Rob Chrispijn	2	43
14 sept	landgoed Over-Holland	Emma van den Dool	14	114
21 sept.	Engelensede	Yvonne Dijkman	4	55
28 sept.	polderpark Cronesteijn	Hans Adema	18	58
5 okt.	Windesheim	Willy Jansen	29	208
6 okt.	Heidenhoekse Vloed Halle	Marjon van de Vegte	7	180
12 okt	Baggerputten Slochteren	Roeland Enzlin	16	210
12 okt.	Groote heide Venlo	Peter Eenshuistra	12	113
12 okt	Grevelingendam	Henk Remijn	10	102
19 okt.	Kampina/Banisveld	Emiel Brouwer	5	174
19 okt.	Vledder	Rob Chrispijn	25	80
26 okt.	Bosgebied Stegeren	Bernhard de Vries/Baukje Reitsma	6	106
2 nov.	Koningshof	Alfons Vaessen	16	198
9 nov.	Bentwoud	Sinie de Jonge	10	86
16 nov.	Appelzak	Jeanne Vos-Leenaerts	niet doorgedaan/ te droog	
			-----	-----
		Totalen	333	2654
		Gemiddelde aantallen	11,5	91,5